EBERHARD KARLS
UNIVERSITÄT
TÜBINGEN

PHILOSOPHISCHE
FAKULTÄT

Futura tvořená s pomocí slovesa *jít* ve severních slovanských jazycích

Tilman Berger (Universität Tübingen)

19. listopadu 2026

Úvod

- dlouho převládal ve slavistice názor, že analytická futura v slovanských jazycích jsou tvořená s pomocí auxiliárů *být* a *chtít*
- až poměrně nedávno se stalo šířeji známé, že existují také futura tvořená s pomocí slovesa *vzít* (v ukrajinštině) a slovesa *jít* (ve slovenštině)
- futura tvořená s pomocí *jít* jsou jinak dobře známá ze západoevropských jazyků jako angličtina a francouzština

© 2026 Universität Tübingen

(pokračování)

- podobné jevy byly několika badateli také pozorovány v češtině
- sám jsem myslel, že jsem to objevil já, když mi napsal český kolega:

Milý Tilmane,

super!!! Jdu napsat panu Wiemerovi

Užij si severní Čechy / Slezsko!

Pa

© 2026 Universität Tübingen

(pokračování)

- mezitím vím, že o tom už dříve psaly dvě tady přítomné kolegyně – jsou však mnohem opatrnější než já😉
  - „Struktury typu *jdu* + *infinitiv, jdu akuzatív* v případech, kdy neoznačují pohyb, ale mají význam „chystat se“ (*jdu psát úkol; už na to jdu* […]). Domníváme se, že v češtině je však lépe než o budoucnosti uvažovat o následnosti, i když vztah k budoucím dějům je nejtypičtějším (a nejčastějším) případem užití dané konstrukce. Oproti jazykům, kde je podobný prostředek již plně gramatikalizován, není v češtině daná konstrukce nějak výrazně formálně vymezena a přirozhodovaní o jejím významu je vždy důležitý kontext.“ (Sajcová Římalová 2010, 96)
  - „The objective of this study is to analyze the semantic evolution of the verb *jít* ‚to go‘ as an analytical predicate in contemporary Czech. It hypothesizes that *jít* ‚to go‘ is undergoing grammaticalization, losing its original motion-oriented meaning and acquiring modal and phase as an analytical predicate in contemporary Czech“. (Petrovičová, Škodová 2024, 88)

© 2026 Universität Tübingen

Dosavadní poznatky o slovenštině

- starší práce Bartka (1932/33), Ružičky (1956) a Orlovského (1964)
- Giger (2006a, 2006b, 2007)
  - Peter! Poď sem. *Ideme sa fotiť.*
  - *Ide pršať,* poďme sa skryť!
- podle Gigera je asi 43 % případů nejednoznačných a 57 % jednoznačných
  - nejednoznačné případy
    Veril som, že *ide bojovať* o titul.
  - jednoznačné případy
    Nikto z vlády nie je dnes v situácii, keď je rád, že *ideme vyvlastňovať.*

© 2026 Universität Tübingen

Dosavadní poznatky o češtině

- spíše jasné případy
  - Děkuji za úžasný kousek na začátek téhle výzvy! Šmarjá, to si *jdu přečíst* znovu.
  - Já teď momentálně *jdu diskriminovat* Vás, a to tím, že v této diskuzi na toto téma s Vámi pokračovat nebudu.
  - Vnímám to podle sebe: Například jsem byla žádána 2 volebními sdruženími před komunálními volbami, ať *jdu kandidovat.*
- spíše nejasné případy
  - Vstávám dnes pozdě, takže si teprve *jdu uvařit* první kafe.
  - Ahoj jéé to je super nápad už *jdu objednávat* let balónem, já jsem vůbec nevěděla, co bych měla tomu mému broučkovi koupit!

© 2026 Universität Tübingen

Srovnání slovenštiny a češtiny

- na rozdíl od slovenštiny v češtině tyto konstrukce nejsou doloženy
  - v neosobních větách jako *ide pršať*
  - s neživotnými podměty jako *štát ide vyvlastňovať*

- čeština je na počátku procesu gramatikalizace, zatímco slovenština je mnohem dále

© 2026 Universität Tübingen

Jak to vypadá v jiných slovanských jazycích

- chci se tady soustředit na „severoslovanské“ jazyky, tj. západo- a východoslovanské
- vzhledem k tomu, že chci pracovat s korpusovými daty, omezil jsem se na větší spisovné jazyky, kde jsou k dispozici velké korpusy
  - čeština – slovenština – polština
  - ruština – ukrajinština – běloruština
- v této přednášce uvádím jen data z korpusů řady *TenTen*
- krátce o lužických jazycích

© 2026 Universität Tübingen

Jak jsem zjistil frekvenci těchto konstrukcí

- omezil jsem se na případy, kde prezentní tvar slovesa *jít* předchází infinitivu
- protože ne všechny korpusy jsou tagované, rozhodl jsem se nahradit morfologický tvar infinitivu regulárním výrazem [word=".*t"] apod.
- v případě češtiny výraz vypadá takto

  [word="jdu|jdeš|jde|jdeme|jdete|jdou"] [word=".*t"]
- a v případě běloruštiny takto

  [word="іду|ідзеш|ідзе|ідзём|ідзяце|ідуць"] [word=".*ць"]

© 2026 Universität Tübingen

Srovnání frekvencí

korpus	velikost	absolutní počet	ipm
skTenTen23	1.090 mil.	31.037	28,56
csTenTen23	5.700 mil.	158.085	27,73
plTenTen19	4.860 mil.	25754	5,29
beTenTen20	64 mil.	226	3,48
ruTenTen20	23.000 mil	66453	2,77
ukTenTen22	9.500 mil.	25.090	2,63

© 2026 Universität Tübingen

Interpretace

- konstrukce jsou mnohem častější v češtině a slovenštině
- ve východoslovanských jazycích jsou nejřidčí
- polština zaujímá střední pozici

© 2026 Universität Tübingen

Rozdělení osob

	česky	slov.	polsky	rusky	ukraj.	bělor.
1 sing	21,4	30,8	22,3	21,4	10,1	11,1
2 sing	1,1	4,1	2,2	5,3	4,4	4,9
3 sing	56,2	32,0	56,7	30,1	30,3	39,4
1 plur	7,4	15,0	10,7	13,0	8,6	4,9
2 plur	2,1	6,5	0,4	3,5	4,4	0,4
3 plur	11,8	11,6	7,7	26,7	42,2	39,4

© 2026 Universität Tübingen

Rozdělení osob

	česky	slov.	polsky	rusky	ukraj.	bělor.
1 sing	21,4	**30,8**	22,3	21,4	10,1	11,1
2 sing	1,1	4,1	2,2	5,3	4,4	4,9
3 sing	**56,2**	32,0	**56,7**	30,1	30,3	39,4
1 plur	7,4	15,0	10,7	13,0	8,6	4,9
2 plur	2,1	6,5	0,4	3,5	4,4	0,4
3 plur	11,8	11,6	7,7	26,7	42,2	39,4

© 2026 Universität Tübingen

Interpretace

- vysoká frekvence 3 os. sing. v češtině se dá vysvětlit specifickou neosobní konstrukcí *jde* + infinitiv
- srov.
  - Jak dlouho to *jde vydržet*?
    Ako dlho sa to dá vydržať?
  - Moc dobře nám *jde hovořit* tady ve sněmovně,
    V tomto Parlamente sme dobrí v rečnení,
  - Jednoho, dva, tři, to *jde pohostit* zadarmo.
    Jednego, dwóch, trzech ugościć można i darmo.

© 2026 Universität Tübingen

Interpretace

- vysokou frekvenci 3. os. sing. v polštině se mi ještě nepodařilo vysvětlit
- vysoká frekvence 1. os. sing. ve slovenštině asi souvisí s prospektivem, který zvlášť dobře funguje v 1. osobě singuláru

© 2026 Universität Tübingen

S jakými slovesy vystupuje konstrukce?

- musíme rozlišovat mezi případy,
  - kde *jít* vystupuje se slovesy, která označují konkrétní jednání v prostoru a kde zřejmě jde o pohyb k tomuto místu

  a případy,
  - kde *jít* vystupuje s abstraktními slovesy (např. *přemýšlet*)
- dále se podívám na tři příklady
  - nejčastější slovesa
  - slovesa myšlení
  - *psát* a *číst*

© 2026 Universität Tübingen

Nejčastější slovesa

česky	slov.	polsky	rusky	ukraj.	bělor.
spát	spať	spać	работать	працювати	працаваць
vidět	robiť	kupić	гулять	шукати	шукаць
udělat	pozrieť	zrobić	смотреть	гуляти	ваяваць
koupit	dať	oglądać	искать	спати	галасаваць
podívat	hľadať	walczyć	спать	воювати	служыць
dělat	kúpiť	czytać	пить	служити	гуляць
použít	kupovať	siedzieć	служить	захищати	спаць
cítit	riešiť	sprawdzić	покупать	відпочивати	глядзець
hledat	bojovať	szukać	получать	голосувати	падрыхтаваць
najít	urobiť	obejrzeć	делать	купувати	выконваць

© 2026 Universität Tübingen

Nejčastější slovesa

česky	**slov.**	**polsky**	**rusky**	**ukraj.**	**bělor.**
spát	spať	spać	работать	працювати	працаваць
vidět	robiť	kupić	гулять	шукати	шукаць
udělat	pozrieť	zrobić	смотреть	гуляти	ваяваць
koupit	dať	oglądać	искать	спати	галасаваць
podívat	hľadať	walczyć	спать	воювати	служыць
dělat	kúpiť	*czytać*	пить	служити	гуляць
použít	kupovať	siedzieć	служить	захищати	спаць
cítit	riešiť	sprawdzić	покупать	відпочивати	глядзець
hledat	bojovať	szukać	получать	голосувати	падрыхтаваць
najít	urobiť	obejrzeć	делать	купувати	выконваць

© 2026 Universität Tübingen

Slovesa myšlení

- čeština
  - No a protože je čas oběda, tak *jdu vymyslet* co si dáme dneska s Majdou :) jdem si vybrat :)
  - Bezespěchu *jdu zjistit* další spoj do Opavy.
  - Pokud se rozhodnete vyzkoušet moji recepturu, přeji vám hodně štěstí, já *jdu přemýšlet* nad nesmrtelností chrousta a těžkostí řešit něco, co jsem sám nezažil.
  - S krabicí džusu si *jdu přemýšlet* do ložnice.
- slovenština
  - Ale väčšina ľudí nie, oni majú vždy málo, teraz konkrétne *idem riešiť* problematiku slovenska, slovákov a krízu.
  - A to už fakt neviem, čo *idem vymyslieť*.

© 2026 Universität Tübingen

Slovesa myšlení

- polština
  - Z tą filozoficzną refleksją *idę sprawdzić*, czy wino osiągnęło odpowiednią temperaturę
- ruština
  - После чего *иду проверить,* как дела у Хуаны с шоппингом.

© 2026 Universität Tübingen

Psát* a *číst

- Dobra ja już kończę pisać ponieważ *idę pisać* ciąg dalszy historii
- Я лично в ближайшие дни *иду писать* заявление о закрытии и собирать все нужные для этого справки.

© 2026 Universität Tübingen

A ještě jeden příklad

- Zástupci Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD) se hájí, že proces vyvlastnění byl v pořádku. Chybu podle nich udělali pouze při stanovování původně dohodnuté ceny pozemků. Nesouhlasíte s nižší cenou? *Tak jdeme vyvlastňovat...*

© 2026 Universität Tübingen

Výsledky

- konstrukce se slovesem *jít,* které nohou být interpretovány jako futurum, jsou periférní všude, s výjimkou slovenštiny
- ale vyskytují se „spontánně“ také v češtině, velmi zřídka v polštině a ruštině, zvlášť se slovesem *psát*
- v ukrajinštině a běloruštině se vývoj zatím nezačal

© 2026 Universität Tübingen

Literatura

Bartek, H. (1932/33). Ide pršať. Slovenská reč, 213.

Bybee, J. / Perkins, R. / Pagliuca, W. (1994). The Evolution of Grammar: Tense, Aspect, and Modality in the Languages of the World. Chicago, London.

Comrie, B. (1976). Aspect. Cambridge.

Dahl, Ö. (1985). Tense and aspect systems. Oxford.

Giger, M. (2006a). Prospektívna konštrukcia ísť+infinitív. In: Ivanová, M. / Sokolová, M. (eds.): Sondy do korpusového výskumu slovenčiny, Prešov, 103–113.

Giger, M. (2006b). On Delimitation of Analytic Verbal Forms (on the Basis of Three West Slavic Constructions). Slavia 75, 359-371.

Heine, B., Kuteva, T. (2004). World Lexicon of Grammaticalization. Cambridge.

Majsak, T. (2005). Tipologija grammatikalizacii konstrukcij s glagolami dviženija i glagolami pozicii. Moskva.

Petrovičová Š., Škodová S. (2024). Analýza užití slovesa jít s oporou Českého národního korpusu. Korpus – gramatika – axiologie, 30: 44–64.

Ružička, J. (1956). Skladba neurčitku v slovenskom spisovnom jazyku. Bratislava.

Saicová Římalová, L. (2010). Vybraná slovesa pohybu v češtině. Praha.

© 2026 Universität Tübingen

Literatura

Saicová Římalová, L. (2010). Vybraná slovesa pohybu v češtině. Praha.

Scholze, L. (2008). Das grammatische System der obersorbischen Umgangssprache unter besonderer Berücksichtigung des Sprachkontakts. Bautzen.

Škodová, S. (2020). The verb jít as a representative of a motion event in space in texts by non-native speakers of Czech. In: Studie z aplikované lingvistiky. Special Issue, 88–111.

Ultan, R. (1978). The Nature of Future Tenses. Universals of Human Language 3. Word Structures. Stanford, 83–122.

Werner, E. (1996). Studien zum sorbischen Verbum. Bautzen.

© 2026 Universität Tübingen

Děkuji za pozornost!

tberger@uni-tuebingen.de

© 2026 Universität Tübingen